

Mahmut **Rantisi**
mahmoud_sr@hotmail.com

BAE İç Siyasetinde Emirliklerin Çekişmesi

Muhammed bin Zayed, BAE sahnesinde hegemonyasını dayatmasına rağmen, Abu Dabi'nin izlediği dış politikalar nedeniyle başta Dubai olmak üzere diğer emirliklerin dışlanması, marjinalleştirilmesi ve zarara uğratılması, olumsuz bir iç faktör olarak birliğin bütünlüğünü zayıflatan bir durum olarak ortaya çıkıyor.

İngiltere'nin 1971'de Körfez bölgesinden ayrılmasının ardından birçok Körfez ülkesi bağımsızlığını ilan etmiştir. Ancak İngiltere bölgedeki nüfuzunu tüm siyasi, ekonomik ve askeri alanlarda hatta bazı ülkeleri yöneten politikacıların seçim oyunlarında koruyarak oradaki çıkarlarını güvence altına almıştır. Bu ülkelerden biri de İngiltere ile uzlaşmalarından ötürü geçmişte "Uzlaşmacı Emirlikler" (Ateşkes Devletleri) olarak bilinen diğer emirlikler grubunu içeren Birleşik Arap Emirlikleri (BAE)'dir.

Birleşik Arap Emirlikleri yedi emirlikten kurulmuştur: Abu Dabi, Dubai, Şarika (Şarja), Acman, Ummü'l-Kayveyn, Rasü'l-Hayme ve Fuceyre. Abu Dabi Emirliği Şeyhi Zayed Al Nahyan 1971'de Dubai Şeyhi Raşid Al Mektum ile birlikte yönetecekleri ve Şeyh Zayed liderliğinde yedi emirliği yarı federal bir birlik içinde bir araya getirecekleri Birleşik Arap

Emirlikleri devletini kurduğunu ilan etmiştir. Bilindiği gibi Şeyh Zayed, Katar ve Bahreyn'in de BAE içinde olmasını istemiş ancak Katar ve Bahreyn BAE birlikteliğine katılmayı kabul etmemiştir. BAE ile Katar arasında süregelen anlaşmazlığın köklerinden biri de zaten budur. Rasü'l-Hayme emirliği ise Umman ile birlikte kalmakla BAE'ye katılmak arasında tereddüt etmiş ancak BAE'ye katılma kararı almıştır.

Birlikteliğin Rekabeti

İngiltere'nin, BAE yüz ölçümünün yüzde 80'ini oluşturan Abu Dabi emirliğini Dubai ve Şarika'dan sonra üçüncü emirlik olarak kabul ettiğini bilmek önemlidir. Zira Abu Dabi 1960'larda yoksuldu ve İngiltere o dönemde Abu Dabi ile ilişkilerini Dubai üzerinden yürütüyordu. Ancak İngiltere Şeyh Zayed'in BAE Birliği başkanlığını desteklemiştir. Çünkü Zayed, kar-

deşi Şahbut'un aksine İngiltere'ye karşı mücadeleye karşı çıkıyordu. Bunun üzerine 5 yıllık sürelerle Abu Dabi hükümdarı BAE başkanı olurken Dubai hükümdarının ise başbakanlık konumunda olması konusunda anlaşmaya varılmıştır.

Şeyh Zayed tarafsız bir dış politika benimsemiş, Katar ile yaşanan tarihi anlaşmazlıklara rağmen komşu ülkelere müdahale etmemiş, 1981'de Kuveyt Emiri Şeyh Cabir el-Sabah ile birlikte Körfez İşbirliği Konseyi'ni kurmuş ve 2004'te ölümüne kadar siyasetçiden ziyade insani role odaklanmıştır. Zayed'in ölümünden sonra iktidara, BAE Yüksek Konseyi'ndeki seçimle oğlu Abu Dabi Veliht Prensi Halife bin Zayed gelmiştir. Halife bin Zayed 2014'ten bu yana sağlık sorunları yaşamaktadır ve o zamandan beri pek ortaya çıkmamaktadır. Veliht prens olarak anneleri bir olmayan kardeşi Emir Muhammed bin Zayed'i tayin etmiştir ki zaten

babası Şeyh Zayed ölümünden birkaç gün önce onu Velihaht Prens Naibi seçmişti ve anayasaya aykırı olmasına rağmen iktidar dizginlerini bizatihi kendisi kontrol ediyordu.

Yedi emirlik arasındaki ilişkilere gelince; bir yanda Abu Dabi, diğer yanda altı emirlik, bilhassa Dubai, Şarika ve Rasu'l-Hayme arasındaki rekabetin etkileri süregelmiştir. Bazı anlaşmazlıklar erken dönemde ortaya çıkmış, 1976'da Dubai hükümdarı Şeyh Raşid, Zayed'in kontrolünde bir silahlı kuvvetler oluşturulmasına karşı çıkmıştır. Bugüne kadar Dubai emirliği kendisine ait güvenlik güçlerini korumaya devam etmiş, her zaman Abu Dabi'nin hegemonyasına boyun eğmeyen tutumu üzerinde hareket etmiştir.

BAE Anayasası'nın 45. maddesine göre Dubai Hükümdarı Şeyh Muhammed bin Raşid Al Mektum devlet başkan yardımcısı ve başbakandır. Başka bir ifadeyle devlet başkanının görevini yerine getiremediği durumlarda fiili yöneticidir. 3 Kasım 2004'te BAE Yüksek Konseyi tarafından seçilen devlet başkanı Halife bin Zayed Al Nahyan'dan sonra ikinci otoritedir. Ancak mevcut devlet başkanı Halife bin Zayed'in sağlık sorunları nedeniyle 2014'ten bu yana ortaya pek çıkmamasından dolayı Abu Dabi Velihaht Prens Muhammed bin Zayed BAE'nin fiili hükümdarı haline gelmiş, Halife bin Zayed'in ülkenin yönetiminde herhangi bir rolü kalmamıştır. Bazı spekülasyonlara göre hastalığı planlanmış olabilir, ancak bu husus kesin değildir. Aynı bağlamda Muhammed bin Zayed'in kardeşi olan ve Abu Dabi'nin diğer emirleriyle çeşitli yatırım ilişkileri bulunan Abu Dabi Yatırım Kurumu Başkanı Ahmed bin Zayed'in 2010'da Fas'ta bir planör kazası sonucu ölmesi gibi bazı şüpheli olaylar da yaşanmıştır. Kendisinin, ülkesinin sermayesini ABD'deki yatırımlar yerine Türkiye, Ceza-yir ve Fas gibi ülkelerde yatırım amaçlı kullanmak istediği ifade edilmiştir. Ayrıca olayın yorumuna ilişkin olasılıklar arasında, Muhammed bin Zayed'e yakın emirlerden birine ilişkin mali yol-

suzluk davalarına bağlı nedenlere işaret edilmiştir.

Dubai ve Abu Dabi Yarışı

Öte yandan Dubai, Abu Dabi'nin tüm emirlikleri kontrol altına alma hevesinin farkındadır. Bu nedenle Dubai dönüşüm politikaları aracılığıyla küresel bir finans merkezi haline gelmeye çalışmış, turizm ve uluslararası limanların kontrolüne önem vererek diğer emirliklere boyun büktüren Abu Dabi'den ekonomik bağımsızlığını kazanmak için çabalamıştır. Fakat Abu Dabi'den 10 milyar dolar mali yardım almak zorunda kalmasında neden olan küresel finans krizi sonucu 2009'da Dubai ekonomik krize maruz kalmış, bu yardımlar elbette karşılıksız olmamış, Dubai'nin ileride siyasi kararlarıdaki varlığını etkilemiştir. Abu Dabi bir finans merkezi olarak Dubai ile bu konumu açısından da rekabet etmiştir. Dubai'nin öncü olduğu bilinen limanlar konusunda rekabet ettiği ilişkin raporlar söz konusudur. Ayrıca Abu Dabi, Dubai'nin sahip olduğu Emirates Havayolları şirketi ile rekabet etmek üzere Etihad Havayolları'nı kurmuştur.

Dubai ile Abu Dabi arasında dış politika konusunda da anlaşmazlık yaşanmıştır. Dubai ABD'yi Körfez'de savaşa girmekten kaçınmaya teşvik ederken Abu Dabi ise Washington'ı İran'a askeri saldırı düzenlemeye çağırmıştır. Öte yandan Dubai, Ali Abdullah Salih döneminde Yemen limanlarını kendi şirketleri işlettiği için Yemen'deki savaşa karşı çıkmıştır.

Dubai, Haziran 2017'de Katar'a uygulanan ambargo nedeniyle hizmet ve telekomünikasyon gibi çeşitli sektörlerde ciddi kayıplar yaşamıştır. ABD'nin 2018'de Tahran'a uyguladığı yaptırımlar da İran şirketlerinin yönünü Dubai'den Katar ve Türkiye'ye çevirmesine neden olmuş, İran ile yıllardır güçlü ticari ilişkileri bulunan BAE ekonomisi ağır bir darbe almıştır.

Muhammed bin Zayed ayrıca Muhammed bin Selman tarafından

tutuklanıp Ritz-Carlton otelde alıkonulan Suudi iş adamlarının malvarlıklarını dondurmuş, bu da Dubai'deki ekonomik büyümeyi olumsuz etkilemiştir.

Dubai herhangi bir askeri güçten yoksundur, üstelik nüfusunun yüzde 90'ından fazlasını yabancıların oluşturduğu bir şehir olarak koronavirüs krizi karşısında finansal varlıkları ciddi risk altındadır. Bu nedenle ekonomisini olumsuz etkileyen bir faktör olarak Muhammed bin Zayed'in dış politika maceralarından rahatsızdır. Aynı zamanda, özellikle Abu Dabi-Riyad iş birliği sürerken ve BAE içindeki diğer beş emirlik zafiyetlecek araçlara da sahip değildir.

Tepki yalnızca Dubai ile sınırlı değil, diğer emirlikler için de geçerlidir. Temmuz 2018'de *The New York Times* gazetesine konuşan Füceyre emirinin oğlu, Yemen'deki savaş nedeniyle yedi emirlik arasında anlaşmazlık olduğunu, BAE şeyhlerinin çoğunun Muhammed bin Zayed'in Libya'da Hafter'e ve Sudan ordusunun bazı komutanlarına verdiği destekten memnun olmadıklarını ve Abu Dabi'nin kriz bölgelerine müdahalesi nedeniyle ülke çıkarlarının zarar gördüğünü düşündüklerini açıklamıştır.

Ağustos 2019'da ise Şarika Emiri Sultan el-Kasımî'nin oğlu Halid el-Kasımî'nin Londra'da şüpheli bir şekilde öldüğü açıklanmış, kimileri bunun babasına bir mesaj olduğunu öne sürmüştür. Zira Muhammed bin Zayed Şarika hükümdarının taziyesine katılmamıştır. Bilindiği gibi Şarika Emiri'nin Türkiye ile iyi ilişkileri vardır ve Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Şarika Emiri'nin davetlisi olarak 2011'de BAE'ye ziyaret düzenlemişti. Şarika Emiri ayrıca Abu Dabi'nin hiç hoşlanmadığı bir şekilde 2014'te Osmanlı tarzında bir cami inşa etmiştir.

Abu Dabi ile Rasu'l-Hayme emirliği arasındaki anlaşmazlıklar ise Müslüman Kardeşler'e yakınlığı ile bilinen BAE (İslah Cemiyeti) Reform Cemiyeti'nin varlığından kaynaklanmıştır. Başlangıçta

Ekonomik açıdan, yedi emirlik arasında servet dağılımı konusunda anlaşmazlıklar yaşanmaktadır. Bir tarafta Abu Dabi ve Dubai, diğer tarafta diğer emirlikler olmak üzere aralarında uçurum vardır. Servet, petrol zengini Abu Dabi emirliği ile ticaret ve iş merkezi Dubai'de yoğunlaşmıştır. Nitekim kişi başı milli gelir Abu Dabi'de Acman emirliğinin 6 katına denktir.

BAE Devlet Başkanı Yardımcısı ve Dubai Şeyhi Muhammed bin Raşid el-Maktum (solda), BAE Devlet Başkanı ve Abu Dabi Veliht Prensi Muhammed bin Zayid el-Nahyan (sağda)

Rasu'l-Hayme emirliği, bazı hanelerlik üyelerinin de mensubu olduğu Reform Cemiyeti'ne karşı baskı yöntemini reddetmiş ancak bunu daha fazla sürdürememiştir.

Zayed Hegemonyası

Ekonomik açıdan, yedi emirlik arasında servet dağılımı konusunda da anlaşmazlıklar yaşanmaktadır. Bir tarafta Abu Dabi ve Dubai, diğer tarafta diğer emirlikler olmak üzere aralarında mali açıdan uçurum vardır. Servet, petrol zengini Abu Dabi emirliği ile ticaret ve iş merkezi Dubai'de yoğunlaşmıştır. Nitekim kişi başı milli gelir Abu Dabi'de Acman emirliğinin 6 katına denktir.

Siyasi açıdan, Muhammed bin Zayed hem asıl devlet başkanını hem de dış politika başta olmak üzere Dubai emirini karar alma sürecinden dışlayarak etkisiz hale getirmiştir. Şu anda Muhammed bin Zayed BAE'deki siyaset sahnesine hakimdir ve siyasi kararları mutlak olarak kontrol etmektedir. En son macerası ise tüm bölge halklarının reddettiği bir mesele olarak BAE ile İsrail arasında normalleşme ilişkisini başlatması olmuştur.

Muhammed bin Zayed BAE sahnesinde hegemonyasını dayatmasına rağmen, Abu Dabi'nin izlediği dış politikalar nedeniyle başta Dubai olmak üzere diğer emirliklerin dışlanması, marjinalleştirilmesi ve zarara uğratılması, olumsuz bir iç faktör olarak birliğin bütünlüğünü zayıflatan bir durum olarak kabul edilmektedir. Bununla birlikte Abu Dabi'nin sıkı hegemonyası nedeniyle bu durumun, 2014'ten bu yana artan güvenlik ve ekonomi koşulları üzerinden yakın vadede durumun iyi olacağı beklenmemektedir.

Sonuç olarak, Şeyh "Muhammed bin Zayed" resmi hükümdar olduğunda, iktidarı oğullarına (yeni atanan devlet güvenlik başkanı Şeyh Halid bin Muhammed) mı yoksa kardeşlerine mi devretmek isteyecek? Bu sorunun cevabı, iç uyumsuzluk için daha geniş bir kapı açacaktır. **■**

DUBAİ HERHANGİ BİR ASKERİ GÜÇTEN YOKSUNDUR, ÜSTELİK NÜFUSUNUN YÜZDE 90'INDAN FAZLASINI YABANCILARIN OLUŞTURDUĞU BİR ŞEHİR OLARAK KORONAVİRÜS KRİZİ KARŞISINDA FİNANSAL VARLIKLARI CİDDİ RİSK ALTINDADIR. BU NEDENLE EKONOMİSİNİ OLUMSUZ ETKİLEYEN BİR FAKTÖR OLARAK MUHAMMED BİN ZAYED'İN DIŞ POLİTİKA MACERALARINDAN RAHATSIZDIR.